

9

Uig. Cat. Raii. Tom. III. p. 34.

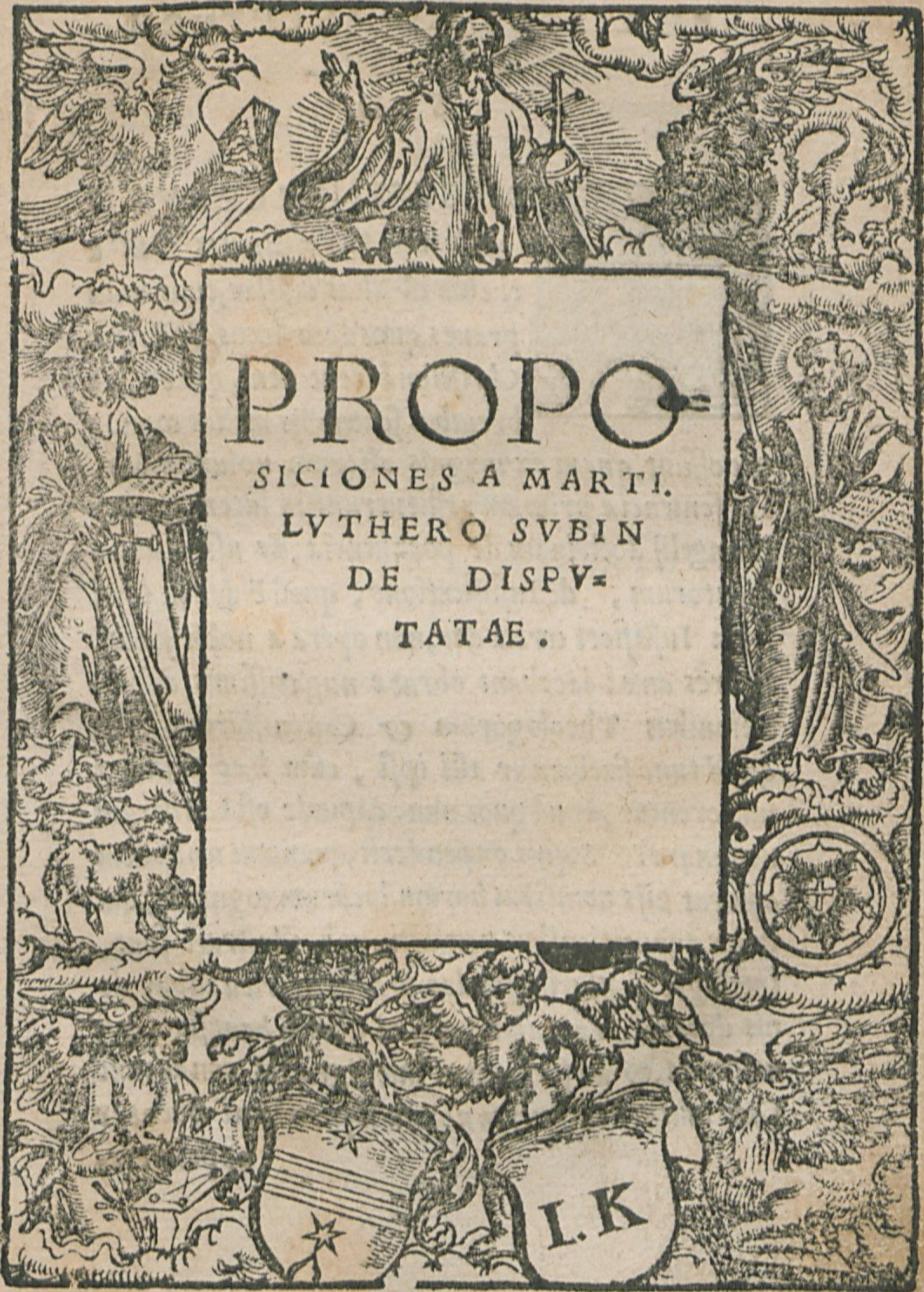
M 66. 30.

L. Nr. 10 # 25-

Augustin^{us} Proposit. Lutheri.

recensetur haec collectio epistolarum Lutheri a
Theoph. Sincero in Biblioth. Historico critica
libros. rar. pag. 219. seq.

PROPO

SICIONES A MARTI.
LVTHERO SVBIN
DE DISPVT
TATAE.

L.K

PHILIPPVS MELANCHTHON
LECTORI.
S D.

CONGESSI IN ACER VVM
aliquot propositiones Luth
ri cum ob alias causas, tum quia
graues quosdam locos doctrinae
Christiane continent, qui ex his
breuibus sentencijs melius cognos
ci possunt, quam ex magnis aliorum uoluminibus.
Haec sententiae primum restituerunt in lucem, purane
Euangelij doctrinam de poenitentia, de usu Sacra-
mentorum, de Iustificacione, quod Fides in Chri-
stum Iustificet coram deo, non opera a nobis facta.
Haec res antea iacebant obrutae nugatissimis dispu-
tationibus Theologorum & Canonistarum, id
quod tunc fatebantur illi ipsi, cum haec primum
nascerentur, apud quos nunc capitale est Lutherum
nominare. Siquis expenderit, quantam utilitate
adferat pijs mentibus horum locorum cognitio, qui
in his disputationibus patefacti, atq; illustrati sunt,
intelliget se plurimum deo pro his Spiritualibus do-
nis debere, quae magnopere ad Christi beneficia cog-
noscenda, & ad scripturas intelligendas conducunt
Cum autem haec scripta nonnulli summa vi contentur
opprimere,

opprimere decet uiros bonos ea pro uirili defende
re, & ab interitu uindicare. Quod si non licebit ea
proferre in theatra in tam iniquis iudicijs, legent
tamen Christiani, & tanquam intus canent [uel ad
docendas, uel etiam ad] confirmandas consciencias
hac doctrina, que Christi gratiam non
obscure prædiat.

Vale.

AMORE ET STUDIO ELUCIDAN-
de ueritatis hec subscripta disputabuntur VVit-
teberge Præsidente. R. P. Martino Luther Ere-
mitano Augustiniano Artium & S. Theologiae Ma-
gistro, eiusdemq; ibidem lectore. Quare
petit ut qui non possunt uerbis præsentes nobis
cum disceptare, agant id literis absentes. In
Nomine Domini nostri Ihesu Christi.

AMEN.

1517. Octobris.

Omnino & Magister noster
Ihesus Christus, dicendo poe-
nitentiam agite &c. omnem
uitam fidelium Poenitenti-
am esse uoluit.

Quod uerbum de poeniten-
tia sacramentali, i. confessionis & satisfactionis quæ
sacerdotum ministerio celebratur, non potest intelli-
gi

Non tamen solam intendit interiorem, immo
interior nulla est, nisi foris operetur uarias carnis
mortificationes.

Manet itaq; poena donec manet odium sui, id
est poenitentia uera intus, scilicet usq; ad introitum
regni celorum.

Papa non uult nec potest, ullas poenas remitte

re, pariter eas, quas arbitrio uel suo uel canonum
imposuit.

Papa non potest remittere ullam culpam, nisi
declarando & approbando remissam a deo. Aut
certe remittendo casus reseruatos sibi, quibus con-
temptis culpa prorsus remaneret.

Nulli prorsus remittit deus culpam, quin si-
mul eum subiciat humiliatum in omnibus, sacer-
doti suo uicario.

Canones poenitentiales solum uiuentibus sunt
impositi, nihilq; morituris secundum eosdem debet
imponi.

Inde bene nobis facit spiritus sanctus in Papa,
excipiendo in suis decretis semper articulum mortis
& necessitatis.

Indocte & male faciunt sacerdotes ij qui
morituris poenitentias canonicas in purgatorium
reseruant.

Zizania illa de mutanda poena Canonica in
poenam purgatorij, uidentur certe dormientibus
Episcopis seminata.

Olim poenae canonicae non post, sed ante absc-
lutionem imponebantur, tanquam tentamenta ue-
rae contritionis.

Morituri per mortem omnia soluunt, & legi-
bus canonum mortui iam sunt, habentes iure ca-

rarum relaxationem .

Imperfecta sanitas seu charitas morituri, necessario secum fert, magnum timorem, tantoq; maiorem, quanto minor fuerit ipsa.

Hic timor & horror, satis est se solo, ut aliam taceam, facere poenam purgatorij cum sit proximus desperationis horrore.

Videntur, infernus, purgatorium, coelum differre. Sicut desperatio prope desperatio securitas differunt.

Necessarium uidetur animabus in purgatorio sicut minui horrorem, ita augeri charitatem.

Nec probatum uidetur ullis, aut rationibus aut scripturis, quod sint extra statum meriti, seu augende charitatis.

Nec hoc probatum esse uidetur, quod sint de sua beatitudine certae & securae saltem omnes, licet nos certissimi simus.

Igitur Papa per remissionem plenariam omnium poenarum, non simpliciter omnium intelligit, sed a seipso tantummodo impositarum.

Errant itaq; indulgentiarum predicatorum, ij qui dicunt per Papae indulgentias hominem ab omni poena solui & saluari.

Quin nullam remittit animabus in purgatorio

rio

rio, quam in hac uita debuissent, secundum Canones soluere.

Si remissio ulla omnium omnino poenarum potest alicui dari, certum est eam non nisi perfectissimis id est, paucissimis dari.

Falli ob id necesse est, maiorem partem populi, per in differentem illam & magnificam poenae solute promissionem.

Qualem potestatem habet Papa in purgatorium generaliter, talem habet quilibet Episcopus & curatus in sua Diocesi & parochia specialiter.

Optime facit Papa, quod non potestate clauis, quam nullam habet, sed per modum suffragij dat animabus remissionem.

Hominem praedicant, qui statim, ut iactus nummus in cistam tinnuerit, euolare dicunt animam.

Certum est nummo in cistam tinniente augeri quæstum & auariciam posse, suffragium autem ecclesiae est in arbitrio Dei solius.

Quis scit si omnes anime in purgatorio uelint redimi, sicut de S. Seuerino & paschali factum narratur

A iij

Nullus.

Nullus securus est de ueritate suæ contritio-
nis, multo minus de consecutione plenariæ remissio-
nis.

Quam rarus est uere penitens, tam rarus est
uere indulgentias redimens id est rarissimus.

XB.
Damnabuntur in æternum cum suis magistris,
qui per literas ueniarum securos sese credunt de sua
salute.

Cauendi sunt nimis qui dicunt uenias illas
Papæ, donum esse illud Dei inestimabile quo recon-
ciliatur homo deo.

Gratiæ enim illæ ueniales tantum respiciunt
poenas satisfactionis sacramentalis ab homine con-
stitutas.

Non christiana prædicant qui docent, quod
redempturis animas uel confessionalia non sit neces-
saria contritio.

Quilibet Christianus uere compunctus ha-
bet remissionem plenariam a poena & culpa, eti-
am sine literis ueniarum sibi debitam.

Quilibet uerus Christianus siue uiuus siue
mortuus, habebit participationem omnium bono-
rum Christi & ecclesiæ, etiam sine literis ueniarum
a Deo sibi datam.

B
Remissio tamen & participatio Papæ, nullo
modo est contemnenda, quia, ut dixi, est declaratio
remis

remissionis diuinæ.

Difficillimum est etiam doctissimis Theologis, simul extollere ueniarum largitatem & contritionis ueritatem coram populo.

Contritionis ueritas poenas querit & amat. Veniarum autem largitas relaxat & odisse facit, saltem occasione.

Caute sunt uenie Apostolicæ prædicandæ, ne populus false intelligat eas præferri ceteris bonis operibus charitatis.

Docendi sunt christiani, quod Papæ mens non est, redemptionem ueniarum ulla ex parte comparandam esse operibus misericordiæ.

Docendi sunt Christiani, quod dans pauperi, aut mutuans egenti melius facit, quam si uenias redimeret.

Quia per opus charitatis crescit charitas & fit homo melior, sed per uenias non fit melior, sed tantummodo a poena liberior.

Docendi sunt christiani, quod qui uidet ege- num et neglecto eo, dat pro uenijs non indulgenti- as Papæ, sed indignationem dei sibi uendicat.

Docendi sunt christiani, nisi superfluis abundant, necessaria tenentur domui suæ retinere & nequaquam propter uenias effundere.

Docendi sunt Christiani, quod redemptio
A P ueniarum

ueniarum est libera, non præcepta.

Docendi sunt Christiani, quod Papa sicut magis eget, ita magis optat, in ueniis dandis pro se deuotam orationem, quam promptam pecuniam.

Docendi sunt Christiani, quod uenie Pape sunt utiles, si non in eas confidant, sed nocentissime, si timorem dei per eas amittant.

Docendi sunt Christiani quod si Papa nosset exactiones uenialium prædicatorum, mallet Basilicam S. Petri in cineres ire, quam edificari, cute ærne & ossibus ouium suarum.

Docendi sunt Christiani, quod Papa sicut debet ita uellet, etiam uendita, si opus sit, Basilica S. Petri. de suis pecunijs dare illis, a quorum plurimis quidam concionatores ueniarum pecuniam eliciunt.

Vana est fiducia salutis per literas ueniarum etiam si Commissarius, immo Papa ipse suam animam pro illis impignoraret.

Hostes Christi & Pape, sunt ij, qui propter uenias prædicandas uerbum dei in alijs ecclesijs penitus silere iubent.

Iniuria fit uerbo Dei dum in eodem sermone æquale uel longius tempus impenditur ueniis quam illi.

Mens Pape necessario est quod si uenie quod
mini

minimum est, una campana, unis pompis & cere-
monijs celebrantur.

Euangelium, quod maximum est, centum campa-
nis, centum pompis, centum ceremonijs predicetur.

Thesauri ecclesie, unde Papa dat indulgentias
neq; satis nominati sunt, neq; cogniti apud popu-
lum Christi.

Temperales certe non esse patet quod non tam
facile eos profundunt, sed tantummodo colligunt
multi Concionatorum.

Nec sunt merita Christi & sanctorum, quia hec
semper sine Papa, operantur gratiam hominis inte-
rioris & crucem mortem infernumq; exterioris.

Thesaurus ecclesie S. Laurentius dixit esse pau-
peres ecclesie, sed locutus est usu uocabuli suo tem-
pore.

Sine temeritate dicimus clauis ecclesie, merito
Christi donatas, esse thesaurum istum.

Clarum est enim quod ad remissionem poena-
rum & casuum sola sufficit potestas Papae,

Verus thesaurus ecclesie est sacrosanctum E-
uangelium glorie & gratie Dei.

Hic autem est merito odiosissimus, quia ex
primis facit nouissimos.

Thesaurus autem indulgentiarum merito est gra-
tissimus, quia ex nouissimis facit primos.

Igitur

Igitur thesauri Euangelici rhetia sunt, quibus olim piscabantur uiros diuitiarum.

Thesauri indulgentiarum rhetia sunt, quibus nunc piscantur diuitias uirorum,

Indulgentiæ, quas Concionatores uociferantur maximas gratias, intelliguntur uere tales, quoad questum promouendum.

Sunt tamen reuera minime ad gratiam Dei & Crucis pietatem comparatæ.

Tenentur Episcopi & Curati ueniarum Apostolicarum Commissarios cum omni reuerentia admittere.

Sed magis tenentur omnibus oculis intendere, omnibus auribus aduertere, ne pro commissione Papæ sua illi somnia prædicent.

Contra ueniarum Apostolicarum ueritatem, qui loquitur sit ille anathema et maledictus.

Qui uero contra libidinem ac licentiam uerborum Concinatoris ueniarum, curam agit, sit ille benedictus.

Sicut Papa iuste fulminat eos, qui in fraudem negocij ueniarum quacumq; arte machinantur.

Multo magis fulminare intendit eos, qui per ueniarum prætextum in fraudem sanctæ charitatis & ueritatis machinantur.

Opinari uenias papales tantas esse ut soluere possint

possint hominem, etiam si quis per impossibile
Dei genitricem uiolasset, est insanire.

Dicimus contra quod ueniam Papales nec mi-
nimum uenialium peccatorum tollere possint, quo
ad culpam.

Quod dicitur, nec si .S. Petrus modo Pa-
pa esset, maiores gratias donare posset, est blas-
phemia in .S. Petrum & Papam.

Dicimus contra, quod etiam iste & quilibet
Papa maiores habet, scilicet Euangelium, uirtu-
tes, gratias curationum &c. ut i Corin. XII.

Dicere Crucem armis Papalibus insigniter
erectam, Cruci Christi equiuale, Blasphemia est.

Rationem reddent Episcopi, Curati, & The-
ologi, Qui tales sermones in populum licere sinunt

Facit hec licentiosa ueniarum predicatio, ut
nec reuerentiam Papae facile sit etiam doctis uiris
redimere a calumnijs, aut certe argutis questioni-
bus laicorum.

Scilicet cur Papa non euacuat purgatorium
propter sanctissimam charitatem, & summam ani-
marum necessitatem ut causam omnium iustissimam
si infinitas animas redimit propter pecuniam
funeatissimam ad structuram Basilicæ ut causam le-
uissimam.

Item cur permanent exequie & anniuersa-
rio

ria defunctorum, & non reddit, aut recipi permit-
tit beneficia pro illis instituta, cum iam sit iniuria
pro redemptis orare.

Item Quae illa noua pietas Dei & Papae, quod
impio & inimico propter pecuniam concedunt,
animam piam & amicam dei redimere, Et tamen
propter necessitatem ipsiusmet pie & dilectae ani-
mae, non redimunt eam gratuita charitate.

Item Cur Canones Poenitentiales, re ipsa &
non usu, iam diu in semet abrogati & mortui ad-
huc tamen pecunijs redimuntur per concessionem
indulgentiarum tanquam uiuacissimi.

Item Cur Papa cuius opes hodie sunt opulentissi-
mis Crassis crassiores Non de suis pecunijs ma-
gis quam pauperum fidelium struit unam tantum-
modo Basilicam S. Petri.

Item, Quid remittit, aut participat Papa
ijs, qui per contritionem perfectam, ius habent
plenarie remissionis & participationis.

Item. Quid adderetur ecclesiae boni maioris
Si Papa sicut semel facit, ita centies in die cuili-
bet fidelium has remissiones & participationes tri-
bueret.

Ex quo Papa salutem querit animarum
per uenias magis quam pecunias, Cur suspendit liti-
ras & uenias iam olim concessas, cum sint eque
efficaces

Hec

Hec scrupulosissima laicorum argumenta,
sola potestate compescere, nec reddita ratione dilue-
re, est ecclesiam & Papam hostibus ridendos expo-
nere & infelices christianos facere.

Si ergo uenia secundum spiritum & mentem
Pape predicarentur, facile illa omnia solueren-
tur, immo non essent.

Valeant itaq; omnes illi Prophetae, qui di-
cunt populo Christi, pax pax & non est pax.

Bene agant omnes illi prophetae qui dicunt
populo Christi, Crux crux & non est crux.

Exhortandi sunt Christiani ut Caput suum
Christum per poenas, mortes infernosq; sequi stu-
deant.

Ac sic magis per multas tribulationes intrare
coelum quam per securitatem pacis confidant.

1517.

PRO Veritate inquirenda & timoratis conscien-
tias consolandis. Hec sub R. P. Martino Lutero
Augustiniano disputabuntur per uices
Circulares pro nostro
more.

1518.

re Intro

Inter duas ecclesiasticas illas remissiones poenæ
& culpæ, præcellit remissio culpæ.

Remissio culpæ quietat cor, & maximam omni-
um penarum, scilicet conscientiam peccati, tollit.

Remissio poenæ, quandoq; auget conscientiam
malam, quandoq; peiorem nutrit presumptionem.

Remissio culpæ reconciliat hominem deo, re-
missio poenæ reconciliat hominem homini .i. ecclesiæ

Remissa culpa & conscientia, nulla poena est in
pena, sed gaudium in tribulationibus.

Sine remissione poenæ potest homo saluus fieri,
sed nequaquam sine remissione culpæ.

Magis prodest ad salutem, si absolutus a
culpa, omittat redemptionem penarum.

Remissio culpæ non innititur contritioni
peccatoris, nec officio aut potestati sacerdotis.

Innititur potius fidei, quæ est in uerbum
Christi dicentis, Quodcumq; solueris &c.

Verum est enim, quod non sacramentum fidei,
sed fides sacramenti, id est non quia fit, sed quia
creditur iustificat.

Non uoluit Christus in manu uel arbitrio ho-
minis consistere salutem hominum,

Sed sicut scriptum est, portans omnia uer-
bo uirtutis suæ, & fide purificans corda eorum.

Vsq; ad infidelitatem errant, qui remissionem
culpæ

culpe incertam asserunt, propter incertitudinem
contritionis.

Quantumlibet incertus sit, tam sacerdos quam pecca-
tor de contritione, rata est absolutio si credit
se absolute.

Certum est ergo remissa esse peccata, si crea-
dis remissa, quia certa est Christi saluatoris promissio.

Absolutus per clauem, potius debet mori et
omnem creaturam negare, quam de sua absolutio-
ne dubitare.

Dubitans absolutionem suam deo gratam esse,
dubitatur simul Christum fuisse ueracem dicendo,
Quodcumque &c.

Super contritionem edificantes remissionem, sicut
per arenam .i. super opus hominis fidem dei edifi-
cant.

Iniuria est sacramenti et desperationis machina,
non credere absolutionem, donec certa sit con-
tritio,

Immo sic uelle fiduciam conscientie, edificare
super contritionem, est deum mendacem, se ueracem
constituere.

Tales non de misericordia et uerbo Christi,
sed de suis operibus et uiribus perditissime presu-
munt.

B

Immo

Immo peruerfissime uolunt uerbum & fidem
firmare ipsi, & non potius firmari uerbo & fi-
de.

Sacerdotes non sunt authores remissionis, sed
ministratores uerbi in fidem remissionis.

Potestas clauium, operatur uerbo & manda-
to Dei, firmum & infallibile opus, nisi sis dolo-
sus.

Euidencia contritionis signa, satis habet sa-
cerdos si peccatorem sentit petere & credere ab-
solutionem.

Immo longe magis exquirendum est ab eo,
an credat sese absolui, quam an digne doleat.

Cauendum quoque sacerdoti, ne adeo ex-
ploret solam contritionem, ut homo credat propter
ipsam sese absoluendum.

Illud Christi potius est inculcandum ei, con-
fide fili, remittuntur tibi peccata tua, quam digni-
tas eius exquirenda.

Consequens est, quod uerbum illud Christi,
quorum remisistis peccata &c, non de penis, sed
culpa intelligitur.

Sicut

Sicut sacerdos docet, baptizat, communicat
uere, & tamen hæc solius sunt spiritus intus ope-
rantis.

Ita uere peccata remittit & absoluit a cul-
pa, & tamen hoc solius est spiritus intus operan-
tis.

In ijs omnibus dum ministrat uerbum Chri-
sti, simul fidem exercet, qua intus iustificatur pecca-
tor.

Nihil enim iustificat, nisi sola fides Christi,
ad quam necessaria est uerbi per sacerdotem mi-
nistratio.

Sine qua fide, contritio peccatorum est de-
sperationis operatio, & plus Deum offendens quam
reconcilians.

Potest sacerdos abuti clauē, & peccare, ab-
soluendo quem non debuit, utpote restri-
ctus.

Sed non ideo absolutio est nulla, nisi fides si-
mul absoluti esset nulla.

Sicut in baptismo & synaxi, etiam restri-
cta clauis & prohibita, uere baptizat & commu-
nicat.

Ita in poenitentia, quantumlibet prohibita, ue-
re absoluit, modo absit dolus absoluti.

B ij

Sacra

Sacerdos etiam leuis ac ludens seu scienter con-
tra restrictionem agens, uere tamen baptizat &
absoluit.

Finge casum, per impossibile, sit absoluendus
non contritus, credens tamen sese absolui, hic est
uere absolutus.

Nec potest hic obstare ulla reseruatio casuum
aut restrictio, si tamen fuerit & manserit ignorata.

Sacramenta nouæ legis non sic sunt efficacia gra-
tiæ signa, quod satis sit in percipiendis non ponere
obicem.

Quin, qui sine fide ad quodcumq; accedit,
fictè, ac per hoc, in iudicium suum accedit.

Sacramenta Veteris legis & nouæ sic differunt
quod illa erant carnis, ista uero sunt spiritus iustifi-
cationes.

In nouis adest, in ueteribus defuit uerbum
promittentis, ideoq; & fides recipientis remissio-
nem.

Sicut uenialia peccata non pertinent ad confes-
sionem & absolutionem clauium, ita nec omnia
mortalia.

Si homo teneretur omnia mortalia confiteri, &
ab eis absolui, teneretur ad simpliciter impossibile.

Nullus hominum nouit, quoties peccet mortali-
ter, etiam in bonis operibus, propter uanam glo-
riam. Ea

Ea tantum debet confiteri, quæ uel sibi uel alijs
certa sunt esse mortalia, id est crimina.

De reliquis desperando, seipsum cum fiducia,
in abyssum misericordiæ dei fideliter promittentis,
proijcere.

Summa summarum.

Iustus non ex operibus neq; ex lege, sed ex fide uiuet
Ro. I.

EX THEOLOGIA.

Diffidentes nobis ipsis prorsus, iuxta illud spiritus
consilium ne innitaris prudentiæ tuæ, humiliter offe-
rimus omnium, qui adesse uoluerint iudicio, hæc The-
ologica paradoxa, ut uel sic appareat, bene an male
elicitæ sint, ex diuo Paulo, uase et organo Christi ele-
ctissimo, deinde et ex S. Augustino interprete eius-
dem fidelissimo.

Lex Dei saluberrima uitæ doctrina, non po-
test hominem ad iusticiam promouere, sed magis
obest.

Multo minus opera hominum, naturalis dicta
minis auxilio, frequenter, ut dicitur, iterata po-
ssunt promouere.

Opera hominum, ut semper sint speciosa, bo-

A ij naq;

naq; uideantur probabile tamen est ea esse peccata
mortalia.

Opera Dei, ut semper sint deformia, ma-
laq; uideantur, uere tamen sunt merita immorta-
lia.

Non sic sunt opera hominum mortalia, de bonis
ut apparent loquimur, ut eadem sint crimina.

Non sic sunt opera Dei merita, de ijs quæ per
hominem fiunt loquimur, ut eadem non sint pec-
cata.

Iustorum opera, essent mortalia, nisi pio Dei
timore, ab ipsismet iustis, ut mortalia timeren-
tur.

Multo magis hominum opera sunt mortalia,
cum & sine timore fiant, in mera & mala securi-
tate.

Dicere, q; opera, sine Christo, sint quidem
mortua, sed non mortalia, uidetur periculosa timo-
ris Dei remissio,

Imo difficillimum est intelligere, quo nam mo-
do sit opus mortuum, nec tamen noxium mortaleue
peccatum.

Non potest uitari præsumptio, nec adesse uera
spes, nisi in omni opere timeatur iudicium damna-
tionis.

Tunc

Tunc uere sunt peccata apud Deum uenialia,
quando timentur ab hominibus esse mortalia.

Liberum arbitrium post peccatum, res est de
solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mor-
taliter.

Liberum arbitrium post peccatum, potest in
bonum, potentia subiectiua, in malum uero actiua
semper.

Nec in statu innocentiae potuit stare actiua,
sed subiectiua potentia, nedum in bonum proficere.

Homo putans se ad gratiam uelle peruenire,
faciendo quod est in se, peccatum addit peccato, ut
duplo reus fiat.

Nec sic dicere, est desperandi causam dare,
sed humiliandi, & querendae gratiae Christi studi-
um excitare.

Certum est, hominem de se penitus oportere
desperare, ut aptus fiat, ad consequendam grati-
am Christi.

Non ille digne Theologus dicitur, qui inuisi-
bilia Dei, per ea quae facta sunt, intellecta con-
spicit.

Sed qui uisibilia & posteriora Dei, per passio-
nes & crucem conspecta intelligit.

B ij

Theo

Theologus gloriae dicit malum bonum, & bonum malum, Theologus crucis dicit id quod res est.

Sapientia illa, quae inuisibilia Dei, operibus intellecta conspicit, omnino inflat, excecatur & indurat.

Et lex iram Dei operatur, occidit, maledicit, reum facit, iudicat, damnat, quicquid non est in Christo.

Non tamen sapientia illa, mala, nec lex fugienda, sed homo sine Theologia crucis optimis pessime abutitur.

Non ille iustus est, qui multum operatur, sed qui sine opere, multum credit in Christum.

Lex dicit, fac hoc, & nunquam fit, gratia dicit. Crede in hunc, & iam facta sunt omnia.

Recte opus Christi dicerentur operans & nostrum operatum, ac sic operatum placere Deo gratia operis operantis.

Amor Dei non inuenit, sed creat suum diligibile, Amor hominis fit a suo diligibili.

EX PHILOSOPHIA.

Qui sine periculo uolet in Aristotele Philosophari, necesse est ut ante, bene stultificetur in Christo.

Sicut

Sicut libidinis malo non utitur bene, nisi con-
jugatus, ita nemo Philosophatur bene nisi stultus,
id est, Christianus.

Facile fuit Aristoteli, mundum eternum opina-
ri, quando anima humana mortalitatis est eius sententia.

Postquam receptum est, tot esse formas substan-
ciales, quot composita, necessario & tot esse mate-
rias, fuerat recipiendum.

Ex nulla re mundi aliquid fit necessario, Ex
materia tamen necessario fit, quicquid fit naturaliter.

Si Aristoteles absolutam cognouisset potenti-
am Dei, adhuc impossibile asseruisset, materiam stan-
te nudam.

Infinitum actu nullum est, potentia tamen &
materia, tot sunt, quod in rebus composita, iuxta
Aristotelem.

Aristoteles male reprehendit ac ridet Platonic-
arum Idearum meliorem suam Philosophiam.

Imitatio numerorum in rebus ingeniose asseri-
tur a Pythagora, Sed ingeniosius participatio Idearum
a Platone.

Disputatio Aristotelis, aduersus unum illud
Parmenidis uerberat, Christiano uenia sit, acra pug-
nis.

[Si Anaxagoras, infinitum forma posuit, ut ui-
detur, optimus Philosophorum fuit, inuito etiam
Aristotele.

B S Apud

Apud Aristotelem uidetur idem esse, priuatio,
materia, forma, mobile, immobile, actus, poten-
tia etc.

F. Martinus Luther S.T. Magister Preside
bit, F. Leonardus Bayer artium &
Philosophie Magister
Respondabit.
M D X V I I I.

*uit pastor in
pisc. Cyonra
p. d. D. uiam Virginii
m. d. 1542 etc.*

DE CIRCUNCISIONE.

Circuncisionem ualuisse in remissionem peccati
originalis, Propter institutionem Dei & fidem Abra-
hæ in Christum, libenter concedimus.

Circuncisio sine fide uel propria uel aliena,
adeo non profuit, ut nec Abrahamæ, principi eius, sine
fide profuisset.

Rectius, per fidem circuncisio, sicut & om-
nia, profuisse dicitur, Non autem fides per circun-
cisionem, aut ullum aliud opus.

Consentaneum est, foeminas in lege, sine circun-
sione, per fidem Abrahamæ circuncisi, fuisse iustificatas

Et paruulos eiusdem pacti fide aliena, non au-
tem propria circuncisione fuisse iustificatos.

Non ergo circuncisio aliquid ualuit, sed com-
municatio fidei Abrahamæ in Christum sibi promissum
iustificauit.

Circunc

Circumcisio, fuit signum seu monitorium, quod accipiens, ad fidem Abraham in Christum futurum, spiritu sancto exercebatur,

Idem signum erat, ante legem patribus, siue in oblationibus siue orationibus.

Non ergo uirtute sacrificiorum, ut Magister ait, quam intelligebant spiritualiter, sunt iustificati, nisi intelligentiam istam, dicas fuisse fidem Christi futuri

D. Marti. Luth.

M. D. X X.

Q V A E S T I O C I R C V L A R I S .

Sexta feria, D. M. Luth.

Sacramenta gratiae, Christi passione & morte uirtutem esse sortita, concedimus.

Sed non esse talia, nisi in nouo testamento, nec statim post lapsum Adae fuisse, negamus.

Idem Christus eademq; fides, ab Abel in finem mundi, per uaria secula regnauit in electis.

Sed alia & alia eiusdem Christi & fidei signa fuerunt, quae uere sacramenta gratiae dicuntur.

Non ergo inuoluta circumcisionis aut oblationis in baptismum, causa fuit, gratiae donatio.

Sed uoluntas sola Dei, quae pro diuersitate temporum & hominum diuersis signis gratiam suam contulit.

Necq;

Neq; enim Sacramenta unquam gratiam aut
remissionem peccatorum dederunt, sed sola fides sa-
cramenti.

Sacramenta ueteris legis, per quæ gratiam De-
us non dedit sola ceremonialia Aaronici sacerdotij
fuerunt.

Hæ enim iusticiæ carnis fuerunt, quibus fuit
impossibile auferri peccata, sicut nec per nostras
cerimonias.

1 5 2 0.

AD SVBSCRIPTAS PROPOSITIO-
nes, presidente R. P. Martino Luthero Augusti. re-
spondebit uenerabilis pater Henricus Greiff,
Cisterciën. Zinnen, artium & Philoso-
phiæ Magister pro Biblia.

M. D. X. X.

Acessuro ad Sacramentum, omnino necessa-
ria est fides infusa.

Fides acquisita sine infusa, nihil est, infusa si-
ne acquisita, est omnia.

Dicere fidem infusam non operari sine acqui-
sita, blasphemia est.

Fides

Fides acquisita sine infusa, non operatur nisi
malum.

Fidem acquisitam intelligere in uerbo Pauli,
fides ex auditu, error est.

Auditum horrendum est, quod D. S. non necessa-
rium esse bonum motum cordis astruunt.

Si uelle occidere & similia, est obicem pone-
re, multo magis, non credere.

Homo extra fidem positus, necessario & sem-
per habet obicem gratiae.

Qui, uel tollendi, uel non ponendi obicis ho-
mini dant potestatem, obicem suum non intelligunt.

Fides acquisita, non modo non custodit, sed eti-
am euomit uerbum Dei semper.

Fides acquisita est penna Struthionis, sed infu-
sa est spiritus uitae.

Etiam sola fides infusa satis est ad iustificatio-
nem impij.

Imo, nisi sola sit sine ullis operibus, nihil est,
neque iustificat.

Opera sequuntur iustificationem fidei infallibi-
liter, cum non sit otiosa.

Recte ergo dictum, fides sine operibus est
mortua, immo, non est fides.

Fides infusa, tam actu & obiecto, quam habi-
tu & fine, differt a fide acquisita.

Nullum

Nullum sacramentorum septem, in sacris literis nomine sacramenti censetur.

Vnum solum habent sacrae literae sacramentum, quod est ipse Christus Dominus.

Sacramenta noui Testamenti promittunt omnibus, dant uero solum credentibus gratiam.

Recte dictum est, sacramenta ueteris Testamenti non iustificasse, etiamsi in fide & charitate fierent

DISPUTATIO DOCT. MAR.

Lutheri, Deo fauente, Feria
sexta, futu.

Lex, baptisma carnis, Iohannes, baptisma poenitentiae, Christus, baptisma gratiae habet.

Solius Christi baptisma sacramentum est, propter uerbum, quod in illo & non in alijs operatur.

Baptisma legis, membra, uestes, uasa lauabat, figurante spiritu, exteriorem operum sanctitatem & legis uelamen.

Baptisma Iohannis reuelata facie legis, omnes peccato immergit & gratiae auidos facit.

Baptisma Christi peccato mersos & auidos gratiae, educit iustificatos & nouas creaturas facit.

Ut baptisma legis poenitentiam non praestabat,

bat, sed magis presumptionem, donec in baptisma Iohannis desinebat.

Ita Iohannis baptisma gratiam non prestabat sed magis desperationem, donec ad Baptisma Christi pertingebat.

Nihil repugnat Christi baptismati pertinacem us quam baptisma legis, & nihil pronius cedit quam baptisma Iohannis.

Non tantum propter usum baptisandi in Christo futurum Iohannes baptisabat.

Sed ut tam officio proprio, quam ministerio occidentis literæ humiliatos ad Christum prepararet

Videtur Christus baptisma Iohannis non euacuisse, sed addito uerbo uitæ seu promissionis perfecisse.

Ob quam causam baptisati a Iohanne, denuo baptisandi fuerunt baptisate Christi.

DISPUTATIO CIRCULARIS

ad futuram sextam feriam.

Missæ neminem sanctificat aut iustum facit nec a peccatis liberat.

Igitur missa non est sacrificium, sed signum ueri sacrificij,

Quod fidem exercet & caritatem auget.

Nullum

Nullum prorsus amplius est sacrificium apud
Christianos.

Nisi unicum spiritus quo corpora nostra exhibemus Deo.

Hostiam sanctam, uiuentem & Deo placentem.

Quod est cor contritum & humiliatum non
obediens concupiscentijs suis.

Hoc est sacrificium laudis & iustitiae omni ho-
ra Deo offerendum.

Missae etiam sancti & iusti sacerdotis nulli al-
teri prodest.

Orationes uero in missa omnibus fidelibus
profunt nolit uelit.

Impij autem & peccatoris missa cum oratio-
nibus suis blasphemia est & peccatum.

N. A.

AD SVBSCRIPTAS CONCLUSIO-

nes respondebit Magister Franciscus Guntherus

Nordhusensis pro Biblia, Presidente Reue-

rendo patre Marti. Luth. Augusti.

Sacrae Theologiae Vuitten-

berg. Decano loco &

tempore status

endis.

Dicere

Dicere q̄ Augustinus contra hæreticos excessiue loquatur. Est dicere Augustinum fere ubiq̄; mentitum esse. Contra dictum commune.

Idem est Pelagianis & omnibus hæreticis tribuere occasionem triumphandi immo uictoriam.

Et idem est omnium ecclesiasticorum doctorum auctoritatem illusioni exponere.

Veritas itaq̄; est quod homo arbor mala factus non potest nisi malum uelle & facere.

Falsitas est quod appetitus liber potest in utrumq̄; oppositorum immo nec liber sed captiuus est. Contra communem.

Falsitas est quod uoluntas possit se conformare dictamini recto naturaliter. contra Sco. Gab.

Sed necessario elicit actum difformem & malum, sine gratia dei.

Nec ideo sequitur, quod sit naturaliter malum id est natura mali secundum Manicheos.

Est tamen naturaliter & inuitabiliter malum & uiciata natura.

Conceditur, quod uoluntas non est libera ad tendendum in quodlibet, secundum rationem boni sibi ostensum. Contra Sco. Gab.

C

Nec

Nec est in potestate eius uelle & nolle, quod
libet ostensum.

Nec sic dicere, est contra. B. Augustinum di-
centem, Nihil est ita in potestate uoluntatis sicut ipsa
uoluntas.

Absurdissima est consequentia, homo errans
potest diligere creaturam super omnia, ergo & de-
um. Contra Sco. Gab.

Nec est mirum, quod potest se conformare
dictamini erroneo & non recto.

Immo hoc ei proprium est ut tantummodo
erroneo sese conformet & non recto.

Illam potius est consequentia, homo errans
potest diligere creaturam, ergo impossibile est ut di-
ligat deum.

Non potest homo naturaliter uelle, deum esse
deum, Immo uellet se esse deum, & deum non esse
deum

Diligere deum super omnia naturaliter, Est
terminus fictus, sicut Chimera. Contra com. fere

Nec ualet ratio Scoti de forti politico rem-
pub. plusquam seipsum diligente.

Actus amicitiae, non est, naturae, sed gratiae
praueientis. Contra Gab.

Non est in natura nisi actus concupiscentiae
erga deum.

Omnia

Omnis actus concupiscentiæ erga deum est
malum, & fornicatio spiritus.

Nec est uerum quod actus concupiscentiæ
possit ordinari per uirtutem spei. Contra gab.

Quia spes non est contra charitatem, quæ so-
lum quæ dei sunt, querit & cupit,

Spes non uenit ex meritis, sed ex passio-
nibus merita destruentibus. Contra usum multo-
rum,

Actus amiciciæ, non est perfectissimus modus
faciendi quod est in se, Nec est dispositio perfectissi-
ma ad gratiam Dei aut modus conuertendi & appro-
pinquandi ad Deum.

Sed est actus iam perfectæ conuersionis, tem-
pore & natura posterior gratia.

Illæ authoritates, Conuertimini ad me, & con-
uertar ad uos. Item appropinquate deo & appro-
pinquabit uobis. Item Querite & inuenietis.
Item. Si quæsieritis me inueniar a uobis, & ijs si-
miles, si dicantur, quod unum naturæ, alte-
rum gratiæ sit, nihil aliud quam quod pelagiani
dixerunt, asseritur.

Optima & infallibilis ad gratiam prepara-
tio & unica dispositio, est æterna dei electio & præ-
destinatio.

Ex parte autem hominis, nihil nisi indispositio

C ij] imme

immo rebellio gratiæ, gratiam præcedit .

*Vanissimo commento dicitur , prædestinatus
potest damnari in sensu diuiso, Sed non in composito
Contra Scholast,*

*Nihil quoq; efficitur, per illud dictum , prædesti
natio est necessaria necessitate consequentiæ . Sed
non consequentis .*

*Falsum & illud est, quod facere quod est in se, sit
remouere obstacula gratiæ, Contra quosdam .*

*Breuiter , Nec rectum dictamen habet natura,
nec bonam uoluntatem .*

*Non est uerum quod ignorantia inuincibilis
a toto excusat . Contra omnes scholast.*

*Quia ignorantia dei & sui & boni operis, est
naturæ semper inuincibilis. . . .*

*Natura etiam in opere specietenus & foris bo
no, intus necessario gloriatur & superbit .*

*Nulla est uirtus moralis sine uel superbia uel tri
sticia id est peccato .*

*Non sumus domini actuum nostrorum a princi
pio usq; ad finem , sed serui . Contra Philo
sophos .*

*Non efficiamur iusti iusta operando sed iusti fa
cti operamur iusta, Contra philosophos .*

Tota

'Tota fere Aristotelis Ethica, pessima est gratia
inimica. Contra Scholast.

Error est, Aristotelis sententiam de fœlicitate,
non repugnare doctrinæ catholicæ. Contra Mora-
les.]

Error est dicere, sine Aristotele non fit theologus.
Contra dictum commune.

Immo theologus non fit nisi id fiat sine Aristote-
le.

Theologus non logicus est monstruosus hereticus.
Est monstruosa & heretica oratio. Contra dictum
commune.

Frustra fingitur logica fidei. Suppositio media-
ta extra terminum & numerum. Contra recen,
Dialect.

Nulla forma syllogistica tenet in terminis diuinis.
Contra Card.

Non tamen ideo sequitur, ueritatem articuli
trinitatis repugnare formis syllogisticis. Contra
eosdem Card. Ca.

Si forma syllogistica tenet in diuinis, articulus
trinitatis erit scitus & non creditus.

Breuius Totus Aristoteles ad theologiam, est
tenebræ ad lucem. Contra schol.

C ij

Dubium

Dubium est uehemens, An sententia Aristotelis sit apud Latinos.

Bonum erat ecclesie, si theologis natus non fuisset Porphyrius cum suis uniuersalibus.

Usitatiores diffinitiones Aristotelis, uidentur petere principium.

Ad actum meritorium satis est coexistentia gratie, aut coexistentia nihil est. Contra gab.

Gratia dei nunquam sic coexistit ut ociosa. Sed est uiuus, mobilis & operosus spiritus, Nec per Dei absolutam potenciam fieri potest, ut actus amicitie sit, & gratia Dei presens non sit. Contra gab.

Non potest deus acceptare hominem sine gratia dei iustificante. Contra Occam.

Periculosa est haec oratio, lex praecipit, & actus praepcepti fiat in gratia dei. Contra card. & gab.

Sequitur ex ea, quod gratiam dei habere, sit iam noua ultra legem exactio.

Ex eadem sequitur quod actus praepcepti possit fieri sine gratia dei.

Item sequitur quod odiosior fiat gratia dei quam fuit lex ipsa.

Non

Non sequitur, lex debet seruari & impleri
in gratia dei. Contra gab.

Ergo assidue peccat, qui extra gratiam dei
est. Non occidendo, non mechando, non furando

Sed sequitur, peccat, non spiritualiter le-
gem implendo.

Spiritualiter, non occidit, non mechatur,
non furatur, qui nec irascitur nec concupiscit.

Extra gratiam dei adeo impossibile est, non
irasci, non concupisci, ut nec in gratia satis id fie-
ri possit ad legis perfectionem

Hypocritarum est iustitia opere & foris
non occidere non mechari &c,

Gratie dei est nec concupiscere, nec irasci.

Impossibile est itaq; legem impleri sine gra-
tia dei ullo modo.

Quin etiam magis destruitur per naturam
sine gratia dei,

Lex bona necessario fit mala, uoluntati na-
turali.

Lex & uoluntas sunt aduersarij duo, sine
gratia dei impacabiles,

Quod lex uult, semper uoluntas non uult
nisi timore uel amore simulet se uelle.

Lex est exactor uoluntatis, qui non supera-
tur, nisi per paruulum, qui natus est nobis.

C

iiij

Lex

Lex facit abundare peccatum, quia irritat & retrahit uoluntatem a seipsa.

Gratia autem dei facit abundare iusticiam per Ihesum Christum, quia facit placere legem.

Omne opus legis sine gratia dei foris apparet bonum, sed intus est peccatum. Contra scho.

Semper auersa uoluntas, & conuersa manus sunt in lege domini sine gratia dei.

Conuersa uoluntas ad legem sine gratia dei est affectu commodi sui talis.

Maledicti sunt omnes, qui operantur opera legis,

Benedicti sunt omnes, qui operantur opera gratie dei.

Cap. Falsas de pe. dis. .v. confirmat opera, extra gratiam non esse bona si non false intelligatur.

Non tantum ceremonialia sunt lex non bona & precepta in quibus non uiuitur. Contra mul. doctor.

Sed & ipse decalogus & quicquid doceri, dicta riq; intus & foris potest.

Lex bona & in qua uiuitur, charitas dei est spiritu sancto diffusa in cordibus nostris.

Voluntas cuiuslibet mallet, si fieri posset, esse nullam

nullam legem & se omnino liberam.

Voluntas cuiuslibet, odit sibi legem poni, aut
amore sui cupit poni,

Cum lex sit bona, non potest voluntas eius inimi-
ca, esse bona

Et ex illo clare patet, quod omnis voluntas na-
turalis est iniqua & mala

Necessaria est mediatrix gratia, quæ conciliet
legem uoluntati

Gratia dei datur ad dirigendum uoluntatem ne
erret etiam in amando deum, Contra Gab.

Nec datur, ut frequentius & facilius eliciatur
actus, Sed quia sine ea non elicitur actus amoris.
Contra Gab.

Insolubile est argumentum superfluum esse cha-
ritatem, si homo naturaliter potest in actum ami-
citie. Contra gab,

Subtile malum est dicere, eundem actum esse
fruitionem & usum. Contra Occam, Card, gab,

Item quod amor dei stet cum delectatione crea-
ture, etiam intensa

Diligere deum, est seipsum odisse, & præter
deum nihil nouisse

C

Tenemur

*Tenemur uelle, nostrum omnino conforma-
re diuinæ uoluntati. Contra Card.*

*Non tantum quod uult nos uelle, Sed pror-
sus, quodcumq; deus uult, uelle debemus.*

IN HIS NIHIL DICERE VOLVIMVS
*nec dixisse nos credimus, quod non sit catho-
licæ ecclesiæ & ecclesiasticis docto-
ribus consentaneum.*

1 5 1 7.

**EPISCOPIS ET DIACONIS ECCLE-
siæ Vuittebergensis de uoto religionum
disputantibus, Martinus Lutherus
seruus, hæc mittit.**

*Omne quod non est ex fide peccatum est.
Hoc uerbum de fide illa unica iustificante di-
citur.*

*Fides informis, acquisita, generalis, & quam
docent prostibula Papæ, somnium est.*

De

De qua nihil in scripturis, nec nos nunc eius meminisse uolumus.

Est autem fides substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.

Hoc est, firma opinio, constansque conscientia iustitiae et salutis.

Quae nullis prorsus operibus, sed sola misericordiae dei gratia paratur,

Fides nunquam est praeteritarum rerum sed semper futurarum.

Idem enim deus eademque misericordia antiquis et nobis futura fuit,

Errant itaque sophistae Paulinam fidei definitionem praeteritis tribuentes.

Non enim factis rebus, sed promissionibus dei res facturi creditur.

Res enim uidentur non creduntur, factor autem omnium solum creditur.

Opus bonum fit aliquando opinione iustitiae et salutis querendae per ipsum.

Haec opinio, uniuersa impietas, infidelitas et idolatria est.

Et peccat in fidem, in promissionem ueritatis dei, et in totam tabulam primam,

Sequitur, opus huiusmodi impium, sacrilegum, et prorsus infidele et gentile esse.

Quo

Quo non deo uiuo & uero, sed idolo & mendac-
cio cordis id est, demonibus seruitur.

Talia opera parat lex etiam diuina, si non-
dum fuerit spiritualis.

Hinc opera legis uocat Paulus, quibus ira &
mors debetur.

Lex autem facta spiritualis occidit & opera
cuncta euacuat & parasceue est gratiæ.

Gratia uero in occisis & in sabbato facit bona
opera.

Pecans in tabulam secundam, peccat simul in
tabulam primam.

Ideo plus peccat adulter quam hypocrita, ceteris
paribus.

Facilius autem cognoscitur adulterium quam hy-
pocrisis, ideo & facilius curatur.

Vt meretrix abusum auri potest ponere solum
aut simul & aurum,

Ita impius potest impietatem operis ponere so-
lam, aut simul & opus.

Vt meretrix abusum auri ponere debet, au-
rum ponere non cogitur.

Ita impius impietatem operis ponere debet, opus
ponere non cogitur.

Votum religionum aut quodcumq;, omnino
quædam lex est, conscientiam natura captiuans.

Et

Et uita religiosa aut deuotaria, non nisi opera
legis, natura sunt.

Quaecumq; ergo de lege & operibus Paulus sen-
tit, de uotis & religiosis sentienda sunt.

Est itaq; uouere uirginitatem, coelibatum, re-
ligionem & quodlibet, sine fide.

Tale uotum, sacrilegum, impium, idolatricum
demonibus uouetur.

Vox ita uuentium est haec, Voueo tibi deus,
totius uite sacrilegam impietatem,

Tales religiosi sunt similes uel peiores gallis
& uestalibus gentium.

Imo cum Manasse impio cultores sunt Moloch
in ualle Ennon.

Quia uota sua opinione iustitiae & salutis uo-
uent, per ipsa parandae.

Quam opinionem soli miserenti deo debent, &
dant eam operibus suis

Sic per uota sua opus manuum suarum ado-
rant & colunt pro deo

Fides enim est ea opinio cordis, qua solus unus
uerus deus colendus est

Imo infidelitas & peruersitas cordis & summa
impietas

Metuendum, his infidelitatis temporibus, inter
mille uix unum pie uouere.

Probabile

Probabile enim est, non fuisse uoturos, si scissent
nec iustitiam nec salutem per uota contingere.

Quorum uox id confitetur dicens. Quid alio-
qui facerem in Monasterio?

Omnes tales aduersus Dominum & Christum
eius sacrilegam uiuunt religionem.

Vnde & rigide punienda sunt eiusmodi uota,
nedum rumpenda,

Et ea Monasteria, ceu Satanae & lustra &
prostibula, solo æquanda,

Nec eos quicquam iuuat, quod sua in formi, id
est, ficta fide se uouere & uiuere iactent,

Nec uoluntarium illud prodest, quod e natura
& libero arbitrio fingunt.

Est itaq; sibi conscius aliquis sese hac sacrilega
opinionis impietate uouisse,

Hic nihil morari debet Papisticam auctoritatem
aut uulgi opprobrium,

Sed salutis suæ rationem præferat omnibus, &
uotum cum professione relinquat,

Melius est Apostatam esse inferni & impietatis,
quam cœli & pietatis, ut Prouerbiorum sexto con-
sulitur,

Aut si uolet & potest, uotum & religionem
teneat, impietatem ponat,

Potest

Potest enim religiosus, ab usum uoti solum, aut
simul utrunq; ponere.

Abusum uoti dicimus, hanc ipsam impiam opini-
onem fidei aduersariam.

Imo ab usum seu impietatem debet ponere, sub
ma' edicti eterni poena.

Votum autem seu religionem, noua pietatis opi-
nionem, innouare denuo potest,

Quod si denuo innouare & ab integro uouere
non uolet, liberum esto.

Prius enim impietatis uotum, ut nihil unquam
fuit, ita nihil est nec erit,

Ideo nisi nouo uoto in fide pia uoueris, liber es
& fuisti ab omni uoto,

Nihil enim contra Deum, sed omnia pro Deo
possumus & debemus,

Certum est Episcopis nostris Apostaticis regnan-
tibus, fidem Dei occubuisse,

Horum igitur culpa est, perditio tot adolescen-
tularum & adolescentularum uouentium.

Quo fit, ut maiorem tales habeant & necessi-
tatem & ius uota sua rumpendi,

Quia fidem & regnum Dei non audierunt a
mutis illis Tyrannis,

Imo sicut oues a lupis, per impiam
operum

operum doctrinam ab eis deuorati sunt.

Multo maxime ij etiam extrudendi sunt, qui uentis aut gloriæ affectu uouerunt.

Deus opera sui præcepti damnat & omitti mandat, si sine fide fiant.

Multo magis opera uotorum, damnata & omisa uolet, si sine fide fiant.

Non per hæc omnium religiosorum uota aut uitam damnasse uolumus.

Sed sicut Paulus legis usum legitimum, ita nos uotorum docemus.

Nouum enim testamentum, regnum est libertatis & fidei.

Ideo ut legem & opera eius non patitur, ita nec uota nec religiones eorum.

Hæc tamen libertas non carnis sed spiritus seu conscientie est.

Vt ergo cum Apostolo, sub lege fieri potest, qui non est sub lege, iure huius libertatis

Ita ad eandem libertatem pertinet, sese posse perpetuo uoto aut cuicunq; legi subdere,

Talis fuit Bernardi religio, & omnium qui foeliciter religiosi fuerunt

Non enim ut iusti & salui per hoc uite genus fierent, uouebant

Sed ut iam fide iusti & salui, libere in istis uotis degerent

Sic

Sic tuto & uouet & uiuit in religionibus,
qui fide in illis uiuit.

Et non per eam uitam, iustus, sanctus & sal-
uus fieri confidit.

Imo cum Apostolo, stercora ducit has iusti-
cias & sanctitates propter iusticiam fidei.

sacrilegium itaq; est, ordines religiosorum,
sanctos appellare.

Vna religio sancta & sanctificans est, Chri-
stianismus seu fides.

Cuius sanctitatis nomen non sine animarum
deceptione alijs communicatur.

Fit enim hoc abusu nominis ut uota plus noce-
ant quam lex & opera eius.

Siquidem lex saltem est pedagogus ad Chri-
stum & fidem eius.

At uotum hoc modo pedagogus est a Christo
& fide ad legem.

Ferenda imo utilia erant & hac ratione mo-
nasteria, si pedagogia essent.

Vt pueri ad tempus erudirentur in eis, ad
Christum & fidei libertatem.

Nunc uero & uiri uouent & in perpetuum
uouent, ut pueri sint semper.

Et si igitur uouendi studium, pio fidei usu,
innoxium esse potest.

D Vita

Vitæ tamen ipsum genus, sicut legis uita,
pugnat cum Euangelio & Christianismo.

Et mors & mala mundi, bono fidei usu, in-
noxia esse possunt,

Natura tamen sua pugnant aduersus pietatem
& Ecclesiam.

Quod ergo Ecclesia sentit de morte & malis
mundi, hoc de uotis & religionibus sentiendum est.

Utrobique enim non iustitia, sed libertatis &
iustitiæ usus & exercitium esse potest.

Is solum error animarum perdendus est, qui
uota pro re bona & iusta sequitur.

Et mors lucrum & uotum lucrum est, si utro
libet legitime utaris.

Et mors perditio & uotum perditio est, si
utrolibet peruerse abutaris.

Omnia .n. sanctis in bonum, impijs uero
omnia in malum cooperantur.

At hodie fidem & usum hunc nulli ferme do-
cent religiosi.

Proinde damnanda & prohibenda erant
uniuersæ religiones.

Imo cum contraria doceant, sunt fugiende si-
cut prostibula publica.

Contrarium enim est, docere religiones
esse uitam consiliorum ultra præcepta.

Contrari

Contrarium est docere Religiones esse status
perfectionis .

Contrarium imo horrendum est docere Religi-
ones esse supra communem uitam Christianorum .

Hec cum sint capita doctrinae eorum , nihil
sceleratius docetur in orbe ,

His enim auertunt corda hominum a fide, com-
muni salutis uia , ad sua precipitia.

Ideo eius opinionis uota ceu Satanae ultima
opera, soluenda & perdenda sunt.

Nec quenquam mouere debet , si ordinibus
sacris, quos uocant, fuerit illaruatus.

Nihil enim ordines illi sacri, quam laruae sunt ho-
minum , deo ignotae .

Character presbyteralis, non nocebit, nisi reus
fictam metuas.

Ministerium uerbi & Ecclesiae, id est , popu-
li presbyterum teuere & solum facit .

Vt fides ita & charitas excepta est in omni
uoto & religione .

Nihil enim possumus aduersus fidem , ita nec
aduersus charitatem.

Obstabit ergo , uotum, statutum , regula , ne
proximo seruire alicui possis.

Hic rumpes uincula illa sicut samson stup-
pas Philistinorum ,

D ij

Frank

Franciscanus itaq; pecuniam proximo portare aut porrigere recusabit.

Hic non modo impius in Deum, sed ridicule quoq; stultus est.

Pecuniam proximo non tangit aut fert, cui tamen debet & uitam & omnia.

Aut enim Franciscus hoc non uoluit, aut humanum quid in ea re passus est.

Eiusdem impietatis est, si parentes, domesticos aut amicos reliqueris.

Modo tua opera opus habeant & tu illis prodesse possis.

Impie prætexit hic obedientiam, ob quam bonum opus intermittendum sit.

Non est hæc obedientia nisi Satanae, quæ obedientiam Dei, id est, caritatem omittit.

Aut ergo da monasterijs doctores fidei, aut dele ea funditus.

Non potest doctrina & uita uotorum, sine doctrina fidei non esse uia ad mortem.

Nec eiusmodi sunt monasteria, ut medium & neutrum esse quid possint.

Sed simpliciter sunt os inferni patentissimum, si fidei scientia desit.

Cætera opera & uitæ genera non illaqueant, etiam absente fide, conscientie fiduciam.

Monasti

Monasticum uero genus, si fides desit, non
potest non lactare conscientiam, impia fiducia.

Ecce haec sunt illa tempora nouissima & peri-
culosa apud Paulum.

Hi sunt homines, speciem pietatis habentes
& uirtutem eius abnegantes.

Hi sunt lupi, intus rapaces sub uestimentis
ouium incedentes.

Hi sunt qui amissa fide docent, Ecce hic &
ecce illic est Christus.

Hi sunt Pseudochristi, qui etiam electos in er-
rorem ducunt.

Hi sunt quorum operationibus Antichristi
regnum firmatum est.

HAE C SIC DISPUTARI VOLO,
ut certa & uera teneantur. Quae sequun-
tur simpliciter propono dispu-
tanda & inquirenda.

**AN LICEAT PERPETVVM
VOTVM VOVERE.**

Euangelica libertas diuini est & iuris & doni.

D iij Ea est

Ea est, nulli operi, loco, rei, persone adhaerere necessario,

Sed usum horum omnium, ut sese obtulerint, liberum habere.

Nec potest horum cuiquam proprie sese dedere, alia abdicare.

Sed prorsus absq; electione communem & indifferentem omnibus sese prestare.

Vni dumtaxat uerbo gratiae necessario adhaerendum esse nouit.

Quod solum propheta in Psal. petit a domino, & Christus laudat in Magdalena.

Nihil iuris ergo est ulli creaturae, in hanc libertatem,

Nec in manu eius quicquam in illa mutare aut superordinare.

Nec dubium est, autore Paulo, quin deus illam exigat in omnibus, pra omnibus, ab omnibus.

Vt tam impossibile sit ipsum agnoscere, quicquid aliter factum fuerit.

Quam impossibile est, ut se ipsum neget, aut uerbum suum reuocet.

Sequitur, uota talia esse oportere, quae huic libertati non repugnent.

Talia autem non sunt, nisi libera sint, nunc seruari, nunc omitti potentia.

CON

Constat enim uota, locis, personis, rebus, operibus, natura sua esse affixa.

Virginitatem enim uouere nihil est, nisi operi & personae sese affigere.

Quare non potest sic uoueri quin libertas maneat eam relinquendi.

Alioqui contra libertatem necessario adheretur illi, quod necessarium non est.

Hic nihil eos iuuat, quod Apostolo magistro uirginitas melior est coniugio.

Non quid bonum aut melius, sed quid oporteat & non oporteat fieri queritur.

Bonum coniugium, melior uirginitas, sed optima fidei libertas

Coniugium non necessarium, uirginitas non necessaria, sed necessaria libertas

Vt ergo nec bonum propter malus, nec melius propter optimum est perdendum.

Ita multo maxime necessarium propter non necessarium non est uiolandum.

Item nec optimum propter melius, nec melius propter bonum, tollendum

Sic Paulus legem libere, ut fors ferebat, seruauit & omisit.

Ad haec in baptismo uniuersi primario uoto huic libertati nos astrinximus.

D iij

Quare

Quare non est ut alio uoto illud irritare, fraue-
dare, superordinare possimus.

Alioqui uotum erit aduersus uotum, & stru-
ctura contra fundamentum.

Pugnat ergo uotum religionum ex diametro
cum baptismo & Euangelio Dei.

Sanctus Bernhardus & quicumq; sancti religi-
osi uota sua libere seruauerunt.

Si autem negassent etiam omitti posse, certe
ut homines errassent.

Iidem si uouendo hanc omissionis facultatem
exclusissent, peccassent.

Nihil enim contra libertatem sed solum pro
libertate potuerunt.

Imo sequitur, nullum eorum seruasse suum
uotum.

Non enim uotum quia uotum, sed quia pla-
citur sponte seruauerunt.

Acti enim spiritu Dei, sub uoto, sine uoto ui-
uebant.

Cum hoc sit demum seruare uotum, si serues,
quia uotum.

Nec seruaturus alioqui, si uotum non esset.

Sicut lex non est lex, autore Paulo, si libere
eam serues.

Ita uotum non esse uotum, sequitur, si libere
illud serues.

Non

Non enim legem seruas, quia lex est, sed
quia sine lege placent ea quæ legis sunt.

Ita opus non est opus, si libertate regnante
opereris.

Non enim operaris, quia opus necessarium
sit, sed quia sic placet operari.

Hæc igitur libertas uoti in uoto seruauit
sanctos illos.

Pio errore lapsi uouerunt, cum idem sit, ac si
nihil uouerent.

Nisi quod occasione uoti, in spiritus sui usum
certum peruenerunt.

Tolerauit eam stulticiam, ut multa alia, deus in
electis suis.

Simul imperfectum eorum operuit, quæ operit
omnia, caritas.

Qua liberaliter fratribus suis sese seruos cum
Apostolo fecerunt.

Vt nos erudiamur, ne facta, sed fidem patrum,
docente Paulo Heb. xij. imitemur.

Exempla enim sanctorum uult infirma esse,
ut solum eius uerbum sit uirtus credenti.

Quo & operationem erroris mittat incredulis
& uerbi eius contemptoribus.

Vt ergo miracula non sunt trahenda, ut di-
cunt, in consequentiam.

D

p

Nec

Nec omnibus in ignem insilire licet, quod tres
pueri seruari sunt in fornace Babylonis

Ita ut demus miraculose sanctos uouendi ritum
fuisse feliciter usos.

Perniciosi exempli tamen est, cum ritum, pro
communi uite ratione institueret.

Manet ergo coram deo & baptismo tuo liber-
tas, uoueris, non uoueris.

Neq; deus mutatur ut homo, ut libertatem se-
mel datam reuocet

Neq; mouetur, quod stulto uoto ad reuocan-
dum cum tu sollicitus

Tam certum est itaq; ut uotum tuum, pro uoto
serio non agnoscat

Quam certum est, quod baptismale libertatis
uotum pro serio uoto, & imminutum haberi uolet.

Sed ut lex superior immutabile maius est
omnium inferiorum legum

Ita baptismi uotum, inflexibilis regula est
omnium uotorum sequentium.

Non libertas eius illorum captiuitati, sed ap-
tuitas illorum huius libertati cedit

Sic uelle se deus insigniter declarauit in uotis
paupertatis & obedientie

Sanctum Bernhardum enim & alios multos
non solum in prefecturam aliorum exaltauit.

Sed

Sed & illustribus miraculis in eadem illustra-
uit & glorificauit

Non minus autem ualet paupertatis & obedi-
entiae, quam castitatis uotum

Et quod de uno eorum fieri & dici potest, de
singulis fieri & dici debet

Impossibile autem est, praefecturam cum pau-
pertate & obedientia stare

Cum talis & mandetur rebus, & aliorum obe-
dientia potius subdatur ei.

Quare Bernhardus & quicumq; fuere, alij
praefecti, a uotis illis diuinitus sunt absoluti

Et monstratum euidenter, non fuisse illa co-
ram deo perpetua

Nec est quod hic uersute euillentur uarias
paupertates & obedientias

Euidens est uotum paupertatis deuouere ex-
ternum usum rerum

Spiritualement enim paupertatem uniuersi in
baptismo uouimus

Eque euidens est, praefectum monasticum,
externum usum rerum habere

Multo minus hoc illudet, quod praefectum,
non sua, sed communia curare iactant

Hoc enim nihil differt a senatu & quibusli-
bet laicis oconomis,

Eri-

Euidens etiam est id uoti, tale solum uite ge-
nus statuere quale est subditorum.

Alioqui, saluo uoto licebit omnes esse preseca-
tos eiusmodi, nullos subiectos.

Aut ergo sancti presesse non potuerunt, aut
uotum eorum liberum & temporale fuit.

Ne illud quidem iuuat, quod presectus in per-
fectiorem statum migrat.

Ius . n . diuinum, quale uotum est, nullius boni
gratia uiolandum est.

Stat Paulus, Non sunt facienda mala ut ueni-
ant bona.

Sic nihil dicitur, quod presectus obedientie
Episcoporum & maiorum subditur.

Ea obedientia nihil differt ab omnium laico-
rum obedientia.

Et uotum, eam solum obedientiam uouet, quam
dictat regula professioni subditis.

A qua tamen liberantur, facti uel Episcopi uel
Cardinales.

Nec liceret soluto uoto, eam maiorum obedi-
entiam, etiam si melior esset subire.

Obstat enim diuinum ius uoti, quod ne regni
quidem coelorum gratia ledi debet.

Nisi hic dixerint uotum religionis in totum
sic subdere hominem homini.

Vt praefectus ius habeat, etiam rursus eum die
mittendi liberum, si casus postulet.

Id quod ego prope toto sensu uerissimum esse
affirmauerim.

Tum si casus sit, et praefectus nolit, ut debet,
nihilominus liberum esse.

Aut si hoc non est, paupertatis et obedientiae
uota iam probauimus non esse perpetua.

Quare et congenium eorum castitatis uotum
liberum et temporale esse.

Vt Monasteria aliud non sint, quam Christia-
nae formandae pueritiae pedagogia.

Quam sub disciplina temporali formari cor-
poraliter saluberrimum est.

Cum ergo testibus, uerbo, fide, baptismo, operi-
bus dei, uotum hoc nihil sit.

Oportet te iam cum fiducia et conscientiae
tuam a teipso liberare.

Si enim nos stulti uel infideles contra liberta-
tem nostram uouemus.

Ipsae fidelis et bonus, tenaxque libertatis, stultici-
am nostram non acceptat.

Non aliter quam si tibi sub nomine eius, quic-
quam diri imprecatus fueris.

Quod ipse pro sua bonitate non exaudit, stul-
ticiam tuam miseratus.

Ratie

Ratio pietatis etiam perpetuis uotis aduersari uidetur

Certum est enim fidem Christi posse in deuotario cadere.

Labente autem fide, omnia opera & uota bona sunt impia idololatria.

Si tenet igitur uotum absente fide, iam, quod est impossibile, cogitur homo idololatrare.

Quare ut opus bonum ita & uotum, donec abest fides, necessario dimittetur.

Atq; ita uotum sicut & opus bonum, non potest unquam simpliciter uoueri.

Sed necessario conditionem fidei presentis & manentis, pro fundamento presupponit.

Quod nisi fiat, inane & impium & damnable uotum uouetur.

Porro aliud est, quod Paulus de coniuge & seruo perseuerando precipit.

Libertas Euangelij non tollit res & corpora & debita hominum.

Alioqui & debita pecunie & possessionum tollere debuit.

Sed conscientias liberat a uinculis spirituum libus opinionum impiarum.

Coniunx non est deo coniunx, sed homini, similiter, & seruus, homini seruus est.

Vouens

Vouentes uero non homini sed deo sese ap-
tiant & tradunt

Quos ipse tamen in eadem re liberat & li-
beros esse iubet.

Aedificant in se quod deus destruit, Et destruunt
quod deus aedificat.

Sicut si herus libertate donet suum seruum
gratuita bonitate.

Et seruus, hanc accepturus sese ei in seruitu-
tem det noua stultitia.

Magnum & potens argumentum est etiam ad-
uersus uota perpetua, quod sunt ex hominibus

Quicquid enim scriptura dei nec precipit
nec consulit prorsus fugiendum est.

Vouendi autem hunc ritum ne exemplo qui-
dem ullo testatur, nedum consulit,

Quare ut periculosum est ingredi religio-
nem, ita tutissimum est regredi ingressos

Qui non sequitur lucem scripturae necessario
in tenebris ambulat,

Et qui periculum amat, ait sapiens, peribit
in illo.

Nec dubitandum, uelle deum hoc irritum
fieri, quod sua scriptura non probatur.

Non enim frustra Abraham fratres Epulonis
ad Moysen & prophetas relegauit.

Nec

Nec dignatus est eum præter hos ullo alio con-
silio uiuos docendi.

Et ubiq; scriptura plane præcipit, neq; ad dex-
tram neq; ad sinistram declinandum

Vt facile credas, etiam præcepto dei, irri-
ta esse, perpetua illa hominum uota.

Hoc est, ne quis ea necessario perpetua, & non
libera doceat.

Lex Mosi sane uota multa figuralia baptis-
malis uoti, permittit.

Sed ea omnia temporalia facit, nec ad castitatis
uotum ulla syllaba pertinet.

Quod castitas ei populo illicita, nec lege sanc-
ri nec uoueri poterat.

Vt non queant uerba legis generaliter ad
nostra uota quocq; pertinere.

Summa. Vota libera sunt, non damnata. tum
temporaliter, tum perpetuo seruabilia.

Nicolai Amsdorfij
Conclusiones.

Gratia uoluntati conuertendæ & conseruandæ
ita est necessaria ut sine ea uera credere non potest
nec naturam conditam seruare nec amissam recupe-
rare.

Sicut

Sicut libero uoluntatis arbitrio sine gratia
Spi. S. speciali bona opera non sunt tribuenda,
Ita mala opera quasi securi de gratia nequaquam
diligamus.

Non sunt ergo elemosine orationes ieiunia &
reliqua bona opera dimittenda, Sed potius cum om-
ni studio augenda & continuanda.

Sicut gratiæ in presenti seculo nihil est utili-
us quam ut moriamur peccato. Ita gratiæ nemo
est ingrator qui quam propter illam per quam mori-
mur peccato uult uiuere in peccato

Fides quæ credens in filium dei uiuit ut ha-
beat uitam æternam gratiam nunquam præcedit sed
sequitur

Nullus ergo potest remouere obicem nisi per gra-
tiam Spi. S. qui cor lætæum aufert Igitur falsum
est quod dicitur non ponenti obicem dabitur gratia.

Liberum uoluntatis arbitrium sine gratia
gratuita nihil potest Imo ad nihil nisi ad peccan-
dum ualet.

Gratia tamen uoluntatem non tollit sed iuuat

Tunc homo facit quod in se est quando peccat
& tunc peccat quando agit secundum dictamen ra-
tionis naturalis

Non tamen omnis operatio extra gratiam est
crimen

Facere quid in se est non est aliud quam secun-
dum

dum sua naturalia ut nunc sunt agere & uiuere.

Ratio hominis naturalis non querit aliud nec querere potest nisi suum commodum & bonum.

Nec ut sic sine gratia gratuita potest mortaliter bene agere .

Homo non debet eternam suam beatitudinem & peccatorum remissionem simpliciter petere aut desiderare sed sicut temporalia sub conditione .

Talia simpliciter petere est frui creatura & uti creator .

Carentia uisionis eterne a pena sensus ignis non est separabilis Ideo omnes paruuli sine baptismatis sacramento decedentes eterni ignis supplicio puniuntur .

1527

PHILIPPI MELANCHTHONIS.
DISPUTATIONES.

on licet omittere decalogi opera ,
tametsi non iustificent .

Non licet omittere edicta magistratum , tametsi non iustificent

Recte Augustinus dixit , de Ecclesiasticis traditionibus , Totum

hoc genus rerum liberas habet obseruationes .

Gerson sensit has ideo uiolari posse , quia Episcopi

oipi non habeant ius condendi traditiones,
sed hæc ratio non satis munit conscientiam, in
uiolandis traditionibus.

Nam etiam Tyrannis obedire oportet.

Alia igitur firma ratio querenda est.

Qui errore, aut ex contemptu potestatis uiolant
traditiones, cum uiderint se scandalis occasionem
dedisse, non leuiter periclitabuntur.

Recte scripsit Plutarchus, solis motum summo
loco tardissimum esse, tametsi regularis sit, uerba sunt
Plutarchi de principe. μιμουμένου τὸν ἥλιον
τοῦ ἀρχόντος, ὅς ὅταν ὑψωμα λάβῃ μέγισ-
τον, ἐξαρθῆς ἐν τοῖς βορροῖς ἐλάχισα κινεῖ-
ται. τῷ σχολαιοτέρῳ δ' ὁμομορ εἰς ἀσφαλῆς
καθισαμένους.

ALIA.

Poenitentiam definiunt esse, præterita mala
plangere, & plangenda iterum non committere.

Ea definitio non satis explicat uim poeniten-
tiæ, quare prudenter accipienda est, ut pluraq; aliæ
ueterum scriptorum sententiæ.

Rectius definiens, poenitentiam esse contritio-
nem & fidem, quæ cum credit remitti peccata prop-
ter Christum, consolatur cor perterrefactum.

Contritio sine fide desperationem affert.

Quare ualde incommode docent, qui cum poe-
nitentiæ partes colligunt, contritionis mentionem fa-

E ij

ciunt

ciunt, fidei nullam faciunt .

Fides sine contritione existere non potest.

Fidem uocamus proprie, quæ credit non modo historia, sed etiam promissioni gratiæ, seu quæ credit remitti peccata.

Ea fides est iusticia, qua coram deo iustificamur.

Cum satisfactiones non mereantur remissionem peccatorum, canones penitenciales quos uocant non sunt necessarij.

Canones pœnitenciales in Ecclesia recepti sunt, non quod ea opera gratiam merebantur. Sed propter alias causas.

Prudenter igitur iudicari debet, de ueterum sentencijs, quæ Canones illos imponunt Ecclesie.

Quidam ueteris Ecclesie πολιτικῶν ita admirantur, ut restituere illos Canones conentur, Sed quia periculum est, ne qui putent illa opera necessaria esse ad promerendam remissionem peccatorum, non est utile restituere illos.

In Ecclesia semper est præstandum, ut Euangelium pure doceatur, Ritus seu traditiones uariant temporibus sicut numi. Et prodest præsentibus esse contentum, ueteres renouare partim stulticia, partim impietas est.

Canones ipsi docent traditiones antiquatas non esse exigendas.

Recte ait Plinius, defectus Lune magnitudinem
solis

Solis declarare, Illud non recte dictum est a Plinio, lunam esse maiorem terra, quia totum solem adimat terra.

ALIA

Nouaciani non recte senserunt, relapsis peccata iterum non remitti.

Error inde natus est, quod non animaduertunt, quid scriptura uocet peccatum,

Somniauerunt enim peccata uocari tantum externa malefacta.

At peccatum significat non tantum opera mala, sed etiam naturam uiciosam, uacantem metu Dei, si de, quod uocant peccatum originis.

Prudenter igitur accipienda est uulgaris sententia, peccatum nisi uoluntarium esset, non esset peccatum.

Vt semper habemus peccata, ita semper opus habemus remissione peccatorum.

Oportet igitur sepius, seu perpetuo contingere remissionem peccatorum, etiam cum externa malefacta non habemus.

Errant fanatici homines, qui Christianam iustitiam, externam tantum ciuilitatem esse iudicant.

Publica poenitentia spectaculum fuit, non fuit poenitentia.

Nec necesse est reuocari id spectaculum in Ecclesiam

Poenitentia proprie est contritio ac fides,

in contritione erigens & consolans.

Imprudentissime locuti sunt canones de poenitentia, qui nullam ibi mentionem fidei fecerunt.

Sed ne nouum dogma de fide adferre uideamur extat Tertuliani sententia, quam adscribere non gra uabor, quia dum ius iurandum dei exaggerat, mirifice erigit conscientias. Bonum est poenitere, an non? quid reuoluis? Deus precipit. At ille non precipit tantum, sed etiam hortatur, inuitat premio salutem, iurans etiam, *Viuo*, dicens cupit credi sibi. O beatos quorum causa Deus iurat. O miserrimos. si nec iuranti Domino credimus.

ALIA.

Præclare inquit Augustinus, Iura humana per imperatores & rectores seculi deus distribuit humano generi.

Nam deus est autor & conseruator politiarum, etiam dissimilium apud omnes gentes.

Itaq; conuenit politicas ordinationes uenerari, tanquam singulare Dei opus, & propter deum cum timore seruare,

Falsum est quod uulgo dicunt, Iure diuino omnia communia esse.

Et tamen uera est Augustini sententia, Tolle iura imperatorum, et quis audit dicere, hæc uilla mea est

Prudenter intelligendus est Basilus, qui πολιτικὰ ἔργα γαλικῆς uocat, discedere a facultatibus aut eas in commune conferre

Nam

Nam Euangelium non requirit huiusmodi ex-
ternam observationem.

Perfectio Evangelica est, perfecte timere De-
um, & perfecte deo credere.

Ideo Paulus ad πολίτευμα, nostrum in coelis
est, Foris autem Christiano tutissimum est uti politia
publica, quia scit eam esse ordinationem dei. Si quid
noui suscipit, cum non sit ordinatio dei periclitatur

Synodus Gangrensis iure damnauit communio-
nem facultatum, ut recitatur in Decret. dis. xv

ALIA

ΕΥΧΗΤΑΙ non recte senserunt preparatione
humana impetrari spiritum sanctum, hoc est huma-
nis operibus quae nostris uiribus facimus

Nam liberum arbitrium non potest suis uiri-
bus opera facere, quae Deo placeant.

Nec ratio humana nouit Deum.

Error gignit errorem itaque cum humanis uiribus
tantum tribuerunt ΕΥΧΗΤΑΙ de sacramentis male
senserunt.

ΕΥΧΗΤΑΙ senserunt sacramenta tantum esse
notas professionis, sicut & Cinglius sentit.

Nec recte sciunt scriptores in Longobarda-
dum, qui docent, quod sacramenta sanctificent non
fides, sic enim loquuntur quod ex opere operato
iustificant.

Et Anabaptistae faciunt opus ex baptisma non
sacramentum

E iij

DOS

Nos sentimus sacramenta esse signa uoluntatis Dei
per quæ mouet Spiritus sanctus, sicut per uerbum.

Idem sacramentis quod uerbo tribuimus, Est
enim sacramentum uerbum uisibile.

Alexander Aphrodisiensis recte iudicauit Aristo-
telem non sentire quod anima sit immortalis, cum in-
quit, intellectum agentem esse immortalem. Neq;
enim potest ratione deprehendi hominum ani-
mas esse immortales

ALIA.

Qui uos audit, me audit, uox est plena conso-
lationis, testatur enim perinde nos Euangelium
inunctum per homines accipere debere, ac si de
coelo sonaret.

Non recte senserunt Donatistæ, qui negabant
licere uti sacramentis aut uerbo cum a flagiciosis
tractantur.

Cum Paulus ait, Episcopum debere esse
ἐνέγκλιτον non est sic accipiendus, quasi senciatur
Episcopum sine peccato esse posse, ut homines fana-
tici interpretantur

Nec remissionem peccatorum nec peccata recte
intelligunt qui tantum externa delicta iudicant esse
peccata.

Lex est spiritualis, non politica, quare peccata
cordis iudicat, non tantum externam conuersatio-
nem.

Alia

ALIA.

Baptismus est signum promissæ gratiæ.

Nec significatio ad unum tempus referri debet, sed ad omnem uitam.

Vere iustificat baptismus, cum eo signo excitati credimus nobis propter Christum remitti peccata.

Cum Paulus dicit iudeos transeuntes per mare rubrum baptisatos esse, intelligendum est quod vere baptisati sint.

Errant Cingliani cum putant transitum illum tantum alterius signi, quod postea instituendum esset typum fuisse, non fuisse illis signum iustificationis.

Eadem fides, eadem iusticia est omnium sanctorum, sicut idem uerbum, & idem Spiritus sanctus, tametsi signa mutantur.

Vere fuit baptismus, uchi in arca per diluuium.

Vere fuit baptismus, transitus per mare, tametsi Paulus dicat, illos in Moysen baptisatos esse

Paruulorum baptismus non est irritus.

Imo furor est affirmare, quod paruuli sine sacramentis salui fiant.

ALIA

Certum est ueteris Ecclesiæ sententiam esse quod uere adsit corpus Christi in coena Dominica

Et hæc sententia scripturæ testimonium habet.

Cinglius præter rem uociferatur errare eos

E

quæ

qui dicunt sacramenta confirmare fidem

Nos enim iudicamus eos usum sacramentorum
non intelligere, qui negant ideo eis utendum esse, ut
confirmetur fides.

ALIA

Magna consolatio proposita est Christianis in
iure sacerdotij, quare diligenter cognoscendum est.

Sacerdos est proprie qui habet ius placandi
Deum, & tractandi uerbum Dei ac sacramenta

Nulli competit unquam in mundo ius sacer
dotij, nisi autoritate diuina.

Id ius iam donatum est omnibus credentibus
per Christum. Omnes igitur credentes sunt sa
cerdotes, hoc est, non modo potestatem, sed manda
tum etiam habent placandi Dei.

Nec tamen licet ulli publicum ministerium in
Ecclesia sine uocatione occupare.

Sacerdocium non est certus ordo hominum
delectorum ad aliquod opus pro alijs faciendum, ad
placandum Deum,

Nam hoc repugnat iusticiae fidei

Nec missa est opus faciendam a certo ordine,
institutum ad placandum Deum pro alijs.

Non est igitur sacrificium.

Nullum sacerdotium sine sacrificio est, Ergo
& singuli Christiani habent sua sacrificia, nempe fi
dem & fructus fidei, affuiones, confessionem &
alia bona opera

Magna

Magna consolatio etiam sita est in sacrificij cog-
nitione .

Quia cum sacrificium sit opus Deo placens , pla-
cere afflictiones necesse est, cum sacrificia uocentur.

ALIA.

Cum Ecclesia in symbolo sancta appelletur , ne-
cesse est Ecclesiam definire, sanctorum congregatio-
nem

Sed ut a nobis etiam agnosci possit Ecclesia , ne-
cesse est eam certas notas externas habere.

Est itaq; Ecclesia congregatio sanctorum , in qua
Euangelium docetur, & sacramenta administrantur

Et tamen in illi congregatione, sepe fit, ut ma-
li etiam sint, quorum alij iudicari a nobis possunt, alij
non possunt ,

Fit etiam ut ministri aliqui mali sint .

Et tamen licet per horum ministerium sacra-
mentis uti ,

Ecclesia non est $\omega\lambda\iota\tau\epsilon\alpha$, constituta ordinaci-
onibus humanis, sacrificiorum, sacerdotij & rituum

Ideo in symbolo additur Catholica, ut signifi-
cetur eandem Ecclesiam per totum orbem sparsam
esse, de doctrina consentientem, tametsi ritus sint
dissimiles .

Nec ideo ab Ecclesia exclusi sunt, si qui riti-
bus utuntur alijs , quam Romanis .

Amplissimam consolationem continet articulus,
qui

qui præcipit credere, unam esse sanctam Ecclesiam.
Testatur enim Ecclesiam esse mansuram, nec fore
ut a Deo abijciamur.

Qui hunc articulum sic considerant, rectius
eum intelligunt quam qui inde colligunt. quod o-
porteat similes ubiq; ritus humanos esse,

ALIA.

Cum Augustinus inquit, Euangelio non crede-
rem, nisi Ecclesie Catholice crederem, non sensit
Ecclesie auctoritatem maiorem esse, quam Euange-
lij, aut Ecclesiam aliquid constituere posse con-
tra Euangelium.

Neq; dubium est quin senserit quod Ecclesie
ministerio didicerit Euangelium, sicut præceptoris
opera discipulus artem discit.

Si quis dicat hanc artem non nossem, nisi ab
hoc præceptore didicissem, non continuo tribuit au-
toritatem præceptori, mutandi artem.

Neq; iudex si causæ assentitur propter, testes
tribuit auctoritatem testibus mutandi testimonij.

Si Augustinus iuberet tantum propter Eccle-
siae iudicium credere Euangelio, fides penderet ab
humana opinione.

At fides cum sit certa cognitio uoluntatis
dei. non debet ab humana opinione pendere.

Scriptura prophetica non est incerta aut ambigua

Iudicium de scriptis & doctrina est penes Eccle-
siam

Quantum

Quamquam Ecclesia quaedam scripta repudi-
arit, tamen non est maior auctoritas Ecclesie quam
scripturae propheticae.

ALIA.

Aristoteles recte sentit usuras esse contra na-
turam.

Porro non dubia regula est, de politica iusti-
cia, ius naturale uere esse ius diuinum.

Et tamen Moyses concedit Ebreis, ut usuras
exigant ab alienigenis

Permiserunt olim & leges Imperatorum
exigere usuras.

Nec peccasse iudicamus imperatorem, cum
permisit usuras exigi

Sicut adprobat Euangelium magistratum, ita
approbat contractus, quos iudicat magistratus esse
honestos, & utiles reipub,

Et pertinet iudicium de contractibus ad ma-
gistratus, non ad Euangelij ministros

Quare uiderint ministri Euangelij, ne teme-
re pronuncient qui contractus sunt uiciosi. ne iudi-
centur in alieno negotio $\pi\omicron\lambda\upsilon\tau\epsilon\rho\alpha\gamma\mu\omicron\nu\epsilon\tilde{\nu}\mu$

Peccatum est usuras exigere, seu quas ma-
gistratus iudicat usuras esse

Peccatum est non soluere pactas usuras etiam
cum peccent isti qui exigunt

ALIA.

Cum

Cum maxima sit dissimilitudo contractuum,
longe erant isti, qui omnes reditus iuxta damnant.

Pactum de redimendo non uiciat emptionem, ut
testatur L. Si fundum. C. de pacti inter empt. et uendit.

Quoties autem uera emptio constituitur, legiti-
mus est contractus, etiam si accesserit pactum de
redimendo.

Duo genera sunt in usu, aut emitur fundus,
aut emitur seruitus in bonis uenditoris, cum pacto
reuendendi.

In utroq; casu uera emptio constitui potest,
Vtroq; igitur genere Christianus uti potest, ut alijs
politicis ordinationibus.

Iudicium de contractibus non pertinet ad illos
qui docent Euangelium, sed ad magistratus.

Et conuenit magistratum non esse *μισάνθρωπος*
sed leges ad equitatem flectere, & multa temporibus
concedere.

Et theologo satis est docere q, Christiano liceat
uti politicis ordinationibus.

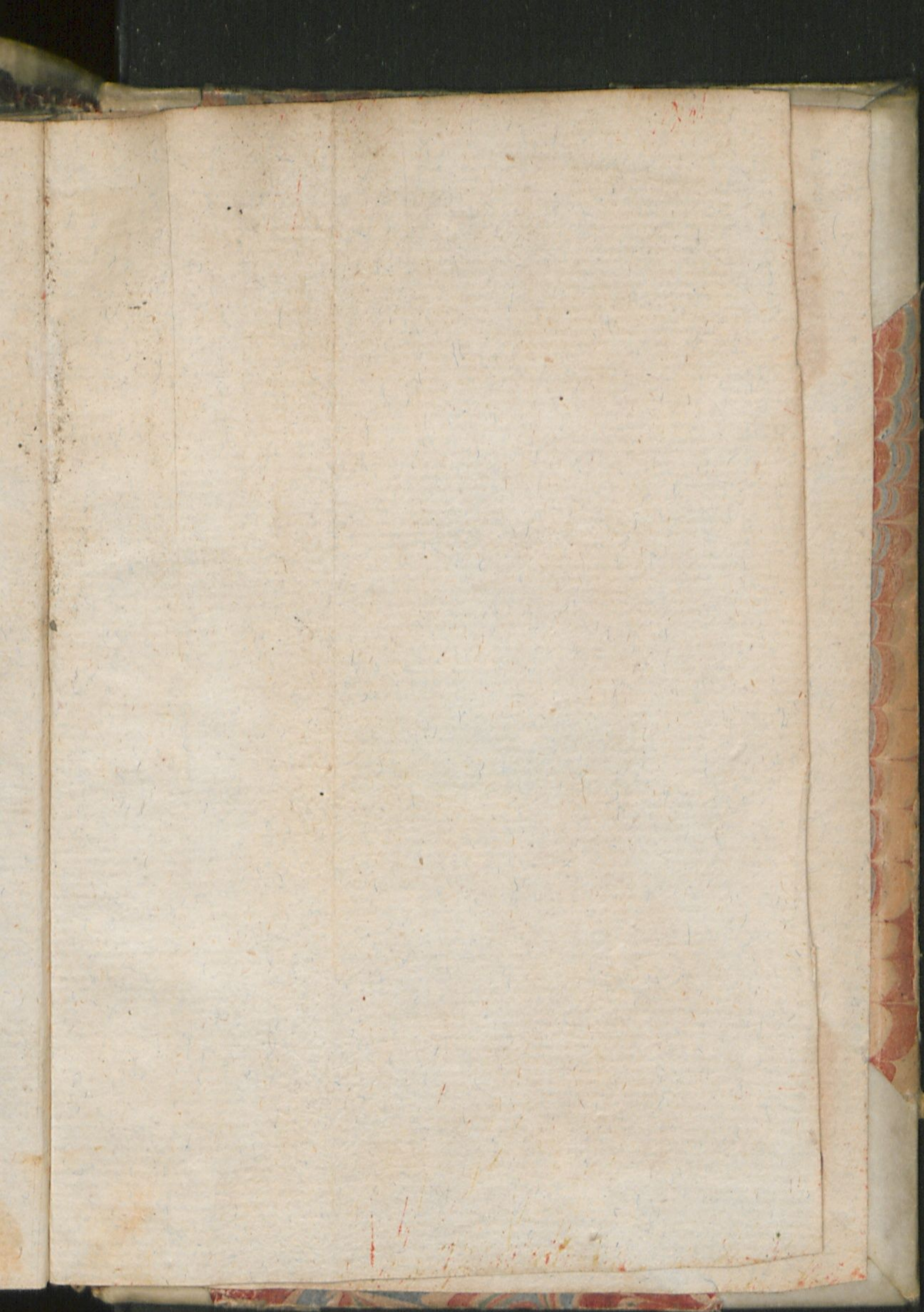
Nec querat *ἀκριβοδικαίον* in talibus, nec alli-
get conscientias ad certam formam & prorsus ex-
actam.

Vtilis est regula, immoralibus negocijs suffice-
re moralem certitudinem, hoc est non esse rationem
exactissimam querendam sed certum seu medium
ἢ ἢ πλάτῃ accipiendam est.

FINIS.

IMPRESSVM VVITE
berge per Iosephum Clug Anno.
A. D. XXX.

Tb 3676

f

ULB Halle 3
004 814 401

sb.

N. C.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

